

'Αναζητεί τις ρίζες του αρχαίου θεάτρου

«'Ηλέκτρα», «Τρωάδες», «Μήδεια», με σκηνοθεσία
'Αντρέϊ Σερβάν και μουσική 'Ελίζαμπεθ Σβάντος

Μόνο ως τολμηρό πειραματισμό μπορεί να δη κανείς τις παραστάσεις του θιάσου «Λα Μάμα» και όχι σαν μια τελειωμένη θεατρική έκφραση. Κι' ακόμα περισσότερο σαν μια αναζήτηση στις ρίζες του θεάτρου κι' όχι στην καταγωγή του. Καταργώντας ο σκηνοθέτης ουσιαστικά το λόγο αναζητεί τις θεατρικές εκείνες μορφές που δημιουργούνται με την έκταση της καταληψίας στις πρωτόγονες ομάδες που αναπαριστούσαν γεγονότα της φυλής τους, τα οποία σημάδεψαν τον πρωταρχικό κοινωνικό τους βίο. 'Αλλ' ας έλθουμε συγκεκριμένα στις παραστάσεις που είδαμε στο θέατρο του Λυκαβηττού, η καλύτερα σ' όλο το χώρο του θεάτρου.

Η ΝΕΚΡΗ ΓΛΩΣΣΑ

Παρουσίασε ο θιάσος την «'Ηλέκτρα» τις «Τρωάδες» και τη «Μήδεια». Δεν μπορούμε να τις δούμε σαν έρμηνεία του αρχαίου δράματος. Το αρχαίο δράμα και η παράστασή του προϋποθέτουν το κείμενο δηλ. τη δράση και το λόγο. Χρησιμοποιώντας μια νεκρή γλώσσα, όσο και να την καταλαβαίνουν οι ειδήμενες, ουσιαστικά καταργούμε το λόγο και τον μεταμορφώνουμε σε ήχο. 'Αλλωστε ο σκοπός της διδασκαλίας δεν είναι να καταλάβουμε το λόγο, αλλά να συμμεθέσουμε στη μουσικότητα των ήχων του. 'Επομένως όσο καταλαβαίναμε το λόγο, υποτίθεται ότι δεν μπορούσαμε να συλλάβουμε την απρόσωπη ήχητικότητα των λέξεων. 'Αλλά αν ο σκοπός είναι αυτός, πώς τί η χρησιμοποίηση μιας νεκρής γλώσσας, (στη συγκεκριμένη περίπτωση της αρχαίας ελληνικής) και όχι ένας φθογγικός αυτοσχεδιασμός που θα ήταν αυθεντικότερος γιατί θα έδινε αυθόρμητα από το αναπαριστώμενο γεγονός; 'Από τη στιγμή που χρησιμοποιούμε μια νεκρή γλώσσα, για να καταργήσουμε το φραγμό της γλώσσας ήδη χρησιμοποιούμε μια έγκεφαλκή κατασκευή, που εμποδίζει κάθε αυθόρμητισμό. Κι' οι καταστάσεις που θα δημιουργήσουμε με την έκ των παρτέρων «λογική

σμένες και όχι αυθεντικές.

'Αλλά τί έγινε με τις αρχαίες τραγωδίες; 'Ο σκηνοθέτης μελέτησε πολύ καλά το κείμενο, κράτησε ώρισμα γεγονότα που τον ενδιέφεραν, κυρίως γύρω από τον πυρήνα του μύθου, τα «διασκευάσε» ή τα μετέπλασε σε αυτότελες εικόνες, μ' έναν υποτυπώδη έσωτερικό σύνδεσμο. 'Ο λόγος και η δράση, θεμελιώδεις λίθοι του αρχαίου δράματος, ουσιαστικά αφαιρέθηκαν. Χρησιμοποιήθηκε τόσος λόγος από το αρχαίο κείμενο, όσος αποσπασματικά τον ενδιέφερε να ντύσει το γεγονός. 'Επιμένουμε, να ντύσει το γεγονός με το νόημά τους βρισκόμαστε έ- το νόημά τους. Γιατί, αν πιάνουμε το νόημά της, βρισκόμαστε έξω από την ήχητικότητα, η οποία υποτίθεται ότι αγγίζει όλους, ή την αντιλαμβάνονται άλλοι.

'Αλλά αν αυτές είναι οι γενικές παρατηρήσεις μας για την χρησι-

Θεατρικά σημειώματα ΣΤΑΘΗ ΙΩ. ΔΡΟΜΑΖΟΥ

μοποίηση νεκρών γλωσσών (ή την κατάργηση του λόγου και την αντικατάστασή του με τη μουσικότητα των λέξεών τους), πρέπει να σημειώσουμε πως πρόκειται για ένα θιάσο άρτια εκπαιδευμένον, ικανό να αντιμετωπίσει οποιοδήποτε χώρο και να τον μετατρέψει σε θεατρικό. 'Επαιξε χωρίς βεντετισμούς, άλλωστε ούτε μπορεί να υπάρξει βεντετισμός σε μια παράσταση όπου η τελετουργία είναι ο κύριος σκοπός της. 'Εκανε το λόγο, ήχο, που τον έκφωνούσε συνήθως σε «ρεσιτατίβο», χρησιμοποιούσε το τραγούδι, τη χορωδία, την ομαδική έκφώνηση και κυρίως την κίνηση. Οι ήθοιοι έπαιζαν με όλο το κορμί τους. 'Η μουσικότητα του ήχου και η έκφραστική κίνηση, συγκροτούσαν την υποκριτική τους, με την οποία καταργούσαν συνήθως τη δράση και την μετέπλαθαν σε εικόνα.

Δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι είδαμε έρμηνεία αρχαίου δρά-

μη το αρχαίο δράμα είδαμε μια αναζήτηση στις ρίζες του θεάτρου και πολλές αυτότελες θεατρικές φόρμες. 'Οχι, πάντα, γιατί πολλές φορές η προσπάθεια ξέπεφτε σε κοινότοπες εικονογραφήσεις. 'Η εύκολια επίσης να χρησιμοποιηθεί ο θιάσος ένα μεγάλο χώρο και η εύχέρεια μεγάλων μετακινήσεων ήταν καθαρά κινηματογραφικά στοιχεία που παρέμβαιναν στη θεατρική έκφραση.

Η «'ΗΛΕΚΤΡΑ»

'Η παράσταση της «'Ηλέκτρας» στάθηκε ένα τυπικό παράδειγμα της αντίληψης του σκηνοθέτη που εξ ύπαρξης ήθελε να αποδείξει κάτι. Εικόνες από τις «Τρωάδες» όπως η σκηνή της Κασσάνδρας, η αυτοκτονία της 'Ανδρομάχης ή η ύφαντρα που αυτοκτονεί ήταν αναμφισβήτητα από τα μεγαλύτερα σκηνοθετικά επιτεύγματα. Το κομμάτι με τον έτοιμοθάνατο πρίγκηπα, μπορεί να ήταν μια τελετουργική θεατρική έκφραση, αλλά ταυτόχρονα, ανάλογα με το θεατρικό εξοπλισμό του θεατή και μια νατουραλιστική εικόνα. 'Ο θάνατος αφέντης, δεν ξεπερνούσε την εικονογράφηση επεισοδίου από σχολική παράσταση. 'Η προέκταση όμως που έδωσε με την κίνηση στο γεγονός της αυτοκτονίας της ύφαντρας ήταν ένα ξεχωριστό κομμάτι. Στη «Μήδεια» φάνηκε να ενδιαφέρει τον σκηνοθέτη ο διάλογος. 'Αλλά πώς θα γίνει διάλογος χωρίς λόγο; 'Αλλωστε όλο το κομμάτι της «Μήδειας» ήταν τόσο βαθιά επηρεασμένο από το θέατρο «Νο», που νόμιζες ότι έβλεπες ένα δυτικό αντίγραφο, ενός άξεπέραστου ανατολικού αρχετύπου.

..

Οι γραμμές αυτές δεν αποτελούν κριτική αποτίμηση του θιάσου «Λα Μάμα», αλλά έντυπωση πάνω σε μια θεατρική αναζήτηση. 'Υπάρχει και το μειονέκτημα ότι είδαμε παραστάσεις αρχαίου δράματος και όχι άλλα έργα, όπου η σκηνοθετική άποψη θάδινε στο θεατή μια σφαιρικότερη αντίληψη της προσπάθειας.